

Oponentský posudek na diplomovou práci Bc. Kristýny Kaucké

„Pozemková reforma na velkostatku Křivoklát“

Téma pozemkové reformy v předválečném Československu stále poutá pozornost historiků. Mnohé její aspekty zdaleka nejsou ještě prozkoumány a tudíž chybí její komplexní zpracování. Diskuse o její opodstatněnosti mají přitom obecnější charakter, nastoluje totiž otázku, zda stát ať již z jakýchkoli důvodů může přistoupit k omezování soukromého vlastnictví. Předkládaná práce usiluje o postižení parcelace někdejšího šlechtického velkostatku a volba velkostatku Křivoklát v držení Fürstenbergů se mi jeví velmi případná, nejen pro jejich politickou exponovanost, nýbrž zejména pro jejich státní příslušnost. (říšskoněmecká), která problematiku pozemkové reformy zmezinárodňovala.

Práce se opírá o solidní pramennou základnu (relevantní fondy Národního archivu i Státního oblastního archivu, průzkum proveden i v Archivu Ministerstva zahraničních věcí i Archivu Kanceláře prezidenta republiky). O obeznanosti se zpracovávanou tematikou svědčí seznam použité literatury, který se neomezuje jen na literaturu k problematice parcelace šlechtického velkostatku, ale zahrnuje stěžejní práce obecnější povahy. Znalost pramenného materiálu i vědomí širších souvislostí umožnilo diplomantce dobrat se vlastních závěrečných soudů.

Struktura práce je promyšlená a logická, detailně rozpracovaná. Odhlédneme-li od standardních částí (Úvod, Prameny, literatura a metodologické postupy, Závěr) práce obsahuje tři tématické celky, z nichž první dva jsou uvedením to tématu (obecnější pojednání o pozemkové reformě s důrazem na její právní rámec, postavení sociální skupiny tvořené bývalou šlechtou), ve třetím pak spočívá vlastní těžiště práce (pozemková reforma na fürstenberském velkostatku Křivoklát). Zatímco konceptualizace tématu i vytčení řešených otázek prokazuje metodologickou uvážlivost diplomantky, některé neuvážené formulace, stylistika a interpretační „nedotaženosti“ zbytečně snižují hodnotu vynaložené heuristické práce, kterou je třeba ocenit. Takovou „neuváženou formulaci“ najdeme již na s. 7 („Drobní rolníci ... se domáhali uvolnění trhu s půdou...“ O tom, že by tato vesnická sociální skupina disponovala potřebnými finančními prostředky, lze více než pochybovat. Jiná: „V období první republiky se v souvislosti s pozemkovou reformou ... začaly ozývat hlasy na přerozdělení (půdy)“; formulačně je tato sedmiřádková věta jen těžko stravitelná. Diplomantka pochopitelně si je vědoma, že tyto „hlasy“ zaznívaly dříve – viz s. 18). Ostatně i tezi, že k „dovršení vzniku národního státu“ bylo zapotřebí pozemkové reformy, by bylo zapotřebí vyargumentovat a nenechat ji na úrovni pouhého konstatování.

První tématický okruh se zabývá právními normami, na jejichž základě se startoval i odvíjel proces změn ve vlastnictví půdy, nastiňují se důvody, které k těmto změnám vedly, charakterizují se postoje jednotlivých politických stran (jednotlivě pohřichu jen české, ty německé jsou poněkud upozaděny mezi „ostatními“), vymezuje se role SPÚ a čsl. pozemková reforma se vřazuje do kontextu typologicky stejných procesů probíhajících poválečné Evropě. Možná, že větší pozornost mohla být věnována diskursu o smyslu, opodstatněnosti či cílech pozemkové reformy, který zde je suplován známým stanoviskem Pekařovým a zejména snad až stručnými charakteristikami vztahu politických stran k pozemkové reformě. Zde bylo možno přihlídnout k edici programů politických stran, z níž byla použita jen ta, která se věnuje agrárnímu hnutí. Jsou konstatována stanoviska politických stran, ale na místě by byla též jejich interpretace a vysvětlení případných jejich posunů, např. u lidové strany. V přehledu přístupů politických subjektů k pozemkové reformě působí nevyváženě prostor věnovaný německým stranám.

Následný blok ve své úvodní části zdařile vymezuje vztah české veřejnosti a její politické reprezentace k bývalé šlechtě jako specifické sociální skupiny i její sebeprezentaci.

Prámem je věnována pozornost zájmovým sdružením velkostatkářů české a německé národnosti, zejména jejich obranným strategiím směřujícím k minimalizaci dopadu pozemkové reformy na jejich pozemkovou držbu. Konceptně lze mít výhradu k té části podkapitoly „Svaz československých velkostatkářů a další zájmové organizace“, která těží z korespondence Ústředního ředitelství fürstenberských velkostatků se Svazem čsl. velkostatkářů. Je využita k rekonstrukci činnosti M.E.Fürstenberga ve Svazu, byť dle mého názoru by bylo náležitější prostřednictvím Fürstenberga ilustrovat činnost Svazu. Výpovědní hodnota profilu německých zájmových velkostatkářských svazů i velkostatkářů agrární strany je limitovaná již svým rozsahem.

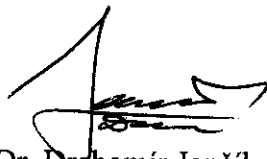
Vlastnímu tématu diplomové práce je věnována část třetí věnovaná osudům fürstenberských pozemkových a průmyslových majetků. Genealogickou črtou diplomantka se propracovává ke generaci, na niž pro politické postoje padlo poválečné obviňování, což přispělo k formování jejich negativního obrazu v české veřejnosti. Poměrně značnou pozornost věnuje mapování těžby ve fürstenberských dolech po zavedení nucených správ, a to, jak prozrazuje text, na základě značně torzovitého pramenného materiálu. Jeho díkce mnohdy pronikla do vlastního textu a zřejmě je původcem některých chybných údajů (např. s. 72 „...byla stanovena *cena* 1,20 Kč za 1 q vytěženého uhlí...“). V podkapitole „Finanční otázka“ se probírá hlavně daňová zátěž – ta mohla posloužit k pokusu o vyčíslení hodnoty fürstenberského majetku. Pečlivě na základě pramenného materiálu je popsán vznik zbytkových statků i přechod buštěhradské dráhy do státní správy (její provozní délka jistě nebyla taková, jak se uvádí na s. 86). Snad nejzajímavější je část nenápadně nazvaná „Nemovitosti“ týkající se zejména prodeje Lán, v níž je čitelně podaná vyjednávací strategie M.E.Fürstenberga vůči státu včetně zákulisních vyjednávání, která je doplněna kauzou s komunistickou interpelací, převodem křivoklátského velkostatku na stát a poměry na fürstenberském velkostatku. Se smyslem pro přesnost je rekonstruován výsledek pozemkové reformy provedené na někdejší fürstenberském pozemkovém vlastnictví. Ve vlastním závěru se diplomantka dobrala k formulaci závěrů, v nichž vymezila specifika průběhu pozemkové reformy na tomto majetku.

V práci se vyskytují těžko akceptovatelné formulace, např. se za příjemce půdy v programu agrární strany označuje jen „drobný rolník“ (s. 29); „cena“ se označuje za zdroj příjmů (s. 35). Po stránce stylistické je místy patrná jistá závislost na pramenné předloze. Práci by prospělo výraznější „odpoutání se“ od pramenného materiálu a výraznější práce s faktem jako předmětem vlastní interpretace.

Předností předkládané práce je vlastní téma, jehož zpracování přináší nové poznatky, solidnost archivního výzkumu, promyšlený přístup ke zpracování dané problematiky. Za plně funkční lze označit připojených šest příloh. Lze konstatovat, že diplomová práce Bc. Kristýny Kaucké splňuje nároky na diplomové práce kladené, a proto ji doporučuji k obhajobě.

Návrh hodnocení:

V Praze dne 14. 09. 2013

Prof. PhDr. Drahomír Jančík, CSc.